

розвиток капіталістичних відносин. Це призвело до того, що вже на початку ХХ ст. у країні виникла революційна ситуація. Селянські страйки, що почалися 1905 р., продовжували зростати. Уряд і поміщики всіляко намагалися придушити революційний настрій селянства за допомогою зброї. Але врешті змушені були піти на поступки. Указом від 9 листопада 1906 р. кожному домогосподарству, яке володіло надільною землею на общинному праві, було дозволено у будь-який час вимагати укріплення за собою у приватну власність частини землі, яка йому належала.

Указ від 9 листопада 1906 р. мав для більшості губерній України формальний характер. Він оформлював юридично остаточне знищення общини. Столипінська аграрна реформа узаконювала існуюче в українських губерніях індивідуальне селянське господарство, яке існувало напередодні реформи.

Список використаних джерел та літератури:

1. Економічна історія України: історико-економічне дослідження: в 2 т. [відп. ред. В.А.Смолій]; К.: Ніка-центр, 2011. – Т.1. – 696 с.
2. Історія українського селянства: Нариси в 2-х т./ НАН України; Інститут історії України / В.А.Смолій (відп. ред.). – К.: Наук. Думка, 2006. – Т.1. – 632 с.
3. Історія селянства Української РСР. Т. 1: Від найдавніших часів до Великої жовтневої соціалістичної революції / Ред. кол.: В. А. Дядиченко (відп. ред.), М. Ю. Брайчевський, М. Н. Лещепко, К. І. Стецюк. АН Української РСР. Інститут історії. – К.: Наукова думка, 1967. – 561 с.
4. Полтавская земская газета. – 1906. 20 августа.
5. Погребинський О. Столипінська реформа на Україні. – Б.м.: Пролетар, 1931. – 127 с.
6. Ігнатова Л.Р., Рамазанов Ш.Ш. Економічне становище українського селянства у складі Російської імперії (друга половина ХІХ – початок ХХ ст.)/ Л.Р.Ігнатова, Ш.Ш.Рамазанов // Сторінки історії. – Вип. 32. – с.62-70.

*Красковська Маргарита Петрівна, канд. філософських наук, доцент,
доцент кафедри політичних наук і права
Київського національного університету будівництва і архітектури*

ІСТОРИЧНІ ЗАСАДИ УКРАЇНСЬКОГО РЕГІОНАЛІЗМУ

Поняття «регіоналізм», як і відповідне йому явище, не є одномірним і не зводиться до позначення певних географічних, чи

адміністративно-територіальних утворень. Регіональна специфіка і регіональні відмінності в більшій, або меншій мірі притаманні всім сферам суспільного життя, в чому нескладно переконатись, аналізуючи прояви регіоналізму в українській державі і в українському суспільстві.

Перш за все, територія України являє собою яскраве втілення географічного регіоналізму, переконливим свідченням чому може служити звичайна географічна мапа. І, як відомо, на ранньому етапі існування і цивілізаційного розвитку людства саме географічні і кліматичні умови життя конкретної спільноти визначали способи її виживання, а, отже, - і характер етнічної психіки і культури. В подальшому спектр етноформуєчих факторів значно розширюється, але через консерватизм людської психіки відлуння ранньої етнічної свідомості і культури разом з їхньою регіональною специфікою присутні в будь-якому сучасному суспільстві. І Україна в цьому сенсі не є винятком, однак, в формуванні українського регіоналізму найбільш суттєву роль відіграла не українська географія, а українська історія.

Багатовікова розпорошеність українських земель, їхнє входження до складу різних держав і їхня різна історична доля призвели не лише до істотних відмінностей в характері і протіканні в них економічних, соціальних, культурних і політичних процесів, а і до розриву народної ментальності. Все це зумовило регіональну мозаїчність української держави і українського суспільства. Для послідовного аналізу специфіки окремих українських регіонів зручніш за все обрати географічний підхід, і тоді на перший план виступає західний регіон.

Не зважаючи на, так би мовити, внутрішній регіоналізм і зумовлені цим фактором певні етнокультурні і ментальні відмінності, населення західного регіону має багат спільних, або наближених одна до одної характеристик, серед яких необхідно відзначити: а) тривале в історичному часі компактне проживання на даній території; б) консервативний аграрний спосіб ведення господарства, а, отже, - і консервативний спосіб життя, що, в свою чергу, формувало певний тип народної свідомості і певний тип особистості; в) обмеженість контактів з зовнішнім світом; г) і, нарешті, всупереч багатовіковій відірваності від основних українських земель збереження своєї української ідентичності і української самосвідомості.

Ще одна особливість західного регіону полягає в тому, що його панівний клас складався в основному з польської і угорської аристократії, і в свідомості широких народних мас соціальний і національний гніт повністю асоціювався, створюючи сприятливий ґрунт для культивування міжнаціональної неприязні. Ці народні почуття і настрої вилились в ідеологію націоналізму, коли на арену

суспільного життя вийшла західно-українська, особливо галицька, інтелегенція. І цей психологічний і ідеологічний спадок і сьогодні залишається відчутною реальністю.

Наступний великий регіон, котрий охоплює більшість продавніх українських земель, ввійшов в історичну свідомість народу, як «Наддніпрянська Україна». Звичайно, різні місцевості цього регіону мають свою яскраво виражену локальну специфіку, але спільним знаменником, як і в західному регіоні, є тривале компактне проживання на даній території, багатовіковий спосіб ведення господарства з усіма відповідними наслідками, спільність, або принаймні, близькість історичної долі, що сприяло цілісності народної свідомості, самосвідомості і культури. І саме тому тут закладались основні засади майбутньої української нації. Ще одна особливість Наддніпрянщини полягала в тому, що тут не було значної національної розбіжності між панівним і пригнобленим класом, тому в народній свідомості на першому плані стояла не національна, а соціальна проблема, що відчувається і сьогодні.

За інших історичних обставин і на інших засадах формувався південний регіон, що включає сьогоднішні Одеську, Миколаєвську і Херсонську області. Протягом кількох сторіч Північне Причорномор'є належало Османській імперії, а його природне продовження – Таврійський степ, або, як його звали українці, «Дике поле», через турецькі і татарські набіги було небезпечною, а отже і малонаселеною територією. І тільки з кінця XVIII ст., коли ці землі переходять під контроль Російського імперії, починається їхнє інтенсивне освоєння. І хоч географічно територія є продовженням України, український елемент не був тут превалюючим, як з демографічних причин – недостатня чисельність населення, так і з причин соціальних – закріпаченість селянства, його прикутість до постійного місця проживання. Взагалі, вирішити проблему освоєння нових земель, в чому вкрай була зацікавлена імперська влада, за рахунок власних людських ресурсів було практично неможливо, і тому всіляко залучаючи власних підданих уряд в той же час почав активно запрошувати до колонізації південних територій іноземців. Врешті - решт, це створило дуже строкатий інтернаціональний склад населення, що включав в себе представників багатьох етнічних спільнот.

На новій території досить швидко почали рости міста теж з дуже строкатим етнічним складом населення, але головним її капіталом була земля, і тому вона розвивалась перш за все як аграрна. Однак, це вже не було господарство старого патріархального типу. На українську землю ступав капіталізм, інтенсивність розвитку якому надало скасування

кріпацтва. Іншим наслідком цього фактору стало посилення української присутності в південному регіоні, що, тим не менш, не могло кардинально змінити загальну ситуацію.

Розвиваючись на однаковій економічній основі, південний регіон тим не менш зберігав свою різноманітну етнічну структуру, кожна окрема спільнота якої дотримувалась своєї мови, культури, звичаїв і традицій і ідентифікувала себе, перш за все, зі своєю нацією. В такій ситуації істотним цементуючим фактором ставала російська мова і російська культура, наслідки чого ми спостерігаємо і сьогодні.

Надзвичайно складним регіоном України є Дніпровсько-донецький басейн, особливо його східна частина – Донбас. Як і південний регіон він сформувався досить пізно, по суті, уже в ХІХ ст., і на відміну від інших регіонів, в ньому переважало не аграрна, а індустріальна складова, чому сприяли природні фактори – наявність покладів залізної руди і високоякісного вугілля. Бурхливий розвиток промисловості потребував значних людських ресурсів, котрих не мала ця не дуже залюднена територія. Тому проблема вирішувалась за рахунок переважно внутрішніх міграційних процесів в великій багатонаціональній державі, що зумовило багатоетнічний склад місцевого населення. Причому представники різних етнічних спільнот оселялись не компактно, як на півдні України, а створювали нову багатонаціональну громаду, об'єднуючими факторами якої виступали: однакова трудова діяльність, однакові побутові умови існування, одна всім зрозуміла мова, приналежність до однієї держави і, особливо з розвитком засобів масової комунікації, перебування в одному культурному полі.

В той же час більшість нових поселенців, залишаючись на терені власної держави, продовжували підтримувати тісні родинні, дружні і культурні зв'язки зі своєю, так званою, «малою батьківщиною», сприймаючи територію свого теперішнього перебування не як нову батьківщину, а лише як місце проживання. І, оскільки міграція в цей регіон внаслідок різних історичних обставин тривала багато десятиріч, такий психологічний феномен постійно підтримувався, передаючись з певною тенденцією до згасання наступним поколінням. Нажаль, цю обставину ніколи не враховувала українська влада.

Буремне ХХст. внесло істотні корективи в існування і розвиток української держави і українського суспільства, які конкретизувались в інтенсивній індустріалізації і урбанізації в об'єднанні українських земель і, нарешті в становленні української держави.

Всі ці процеси і явища сприяли певному нівелюванню регіональних відмінностей. Однак і сьогодні регіональна специфіка

залишається достатньо відчутною і, навіть, загострюється в зв'язку з багатьма факторами, серед яких перш за все слід відзначити формування в різних регіонах місцевих економічних еліт, котри намагаючись чинити вплив на загальну державну політику, продукують і свою політичну еліту. Наслідком цього є боротьба так званих олігархічних кланів, що є істотним негативом українського регіоналізму.

*Малежик Дмитро Іванович, кандидат історичних наук,
доцент кафедри історії та філософії історії
Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*

КИЇВСЬКА НОНКОНФОРМІСТСЬКА ЛІТЕРАТУРНА ІНТЕЛІГЕНЦІЯ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ 1960-Х РР.

Період «хрущовської відлиги» позитивно вплинув на літературно-мистецьке життя в Україні. Саме тоді на мистецькому обрії з'явилося покоління «шістдесятників», творчість яких базувалась на засадах гуманізму та мистецьких європейських зразках. Навіть після усунення М. Хрущова від влади мистецьке пробудження тривало за інерцією. Одним із яскравих угруповань того часу стала Київська поетична школа.

Формування Київської школи поезії припадає на 1965–1968 рр., коли об'єднання мало напівлегальний характер, а сама назва групи виникла у 1969 і походить від того, що її членами були студенти філологічного та філософського факультетів Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка. До Київської школи поезії належали С. Вишенський, М. Воробйов, В. Голобородько, М. Григорів, В. Ілля, Н. Кир'ян, В. Кордун, В.Отрощенко, В. Рубан, М. Саченко, І. Семененко, до близького кола зараховують Т. Каунову, М. Лісову, П. Марусика, М. Москаленка, А. Павленко, М. Рачука. Ядро літературного об'єднання становили М. Воробйов, В. Голобородько, М. Григорів і В. Кордун [4, с.76]. Більш чітке окреслення персоналій вказати важко, оскільки коло представників змінювалось відповідно до пошуків представниками власного літературного шляху.

Дебютні вірші літераторів отримали схвальні відгуки старшого покоління письменників. Перші публікації поетів Київської школи з'явилися у «Літературній Україні», «Дніпрі», районних газетах Черкащини. Тоді ж відбувається дискусія між ідеологічним літературознавством та зародками нової критики. Поштовхом до неї були окремі критичні виступи І. Дзюби, М. Коцюбинської,